

Onmacht in taalbeleid omzetten in visuele kracht

Wij (Dovenschap en Jongerencommissie) kunnen onmogelijk het artikel "herijkt taalbeleid voor dove kinderen" voorbij laten gaan zonder daarop te reageren. Het heeft even geduurd omdat wij eerst op adem moesten komen van de grote hoeveelheid "revolutionaire" gedachten die daarin werden neergezet. De hevige reacties die het stuk oproepen zijn op zichzelf al veelzeggend.

Even in herinnering roepend: Knoors stelt dat het beter is om dove kinderen Nederlands als eerste taal aan te bieden. Waarom? Zowel ouders als onderwijs zijn niet in staat om NGT in voldoende mate aan te bieden om de taalbeheersing van het kind voldoende te stimuleren. Heel pragmatisch, weinig pedagogisch.

Kijkend naar de geschiedenis van het dovenonderwijs dan moet je je vooral afvragen of men dan werkelijk niets geleerd heeft van al die blunders op (oraal) taalgebied. Hoe bestaat het dat er voor miljoenen werd geïnvesteerd in onderzoeken rondom verbeteren van de auditieve vermogens terwijl er - nog steeds - nauwelijks iets wordt gedaan aan onderzoek gerelateerd aan bevorderen en gebruiken van het visuele vermogen (de kracht van het dove kind) in het onderwijs.

Knoors gaat dus uit van een pragmatische aanpak door de Nederlandse Taal als de eerste taal aan te bieden aan dove kinderen in het reguliere onderwijs en dan pas de Nederlandse Gebarentaal als de tweede taal in te voeren omdat het volgens hem toch een te moeilijke opgave voor ouders is om gebarentaal te gebruiken. Is hier sprake van onwil of onmacht? De wil bij ouders is wel aanwezig maar zij missen de juiste faciliteiten. Het huidige NGT-aanbod binnen het dovenonderwijs is een armoedige bedoening maar Knoors blijft zich ook vastbijten in de niet-beschikbaarheid in plaats van zich in te zetten voor een beter aanbod. Vanaf 1998 is het tweetalige onderwijs ingevoerd met als resultaat: 10 Dove HBO opgeleide NGT-docenten op een personeelskorps van 4500 en leerlingen van het VSO krijgen gemiddeld slechts 1 kwartier per week les NGT, is dat niet veelzeggend?

En dan de ouders, die veelgeplaagde en zwaarbelaste mensen die volgens Knoors niet in staat zijn om op een andere manier met hun nul tot vierjarig kind te communiceren. Knoors zegt dat een goede communicatieve band tussen ouders en kind het meest essentieel is maar de cruciale vraag blijft: op welk moment moet de communicatielast bij het kind worden neergelegd? Met Knoors voorstel kan het kind opgezadeld worden met (onopgemerkt) leed, veroorzaakt door het loyaliteitsconflict van deze paradoxale benadering.

De beginfase van het leren ligt op het taalniveau van een jong kind en is dus wel degelijk haalbaar voor ouders. Deze benadering versterkt de onderlinge communicatie en dat komt de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind alleen maar ten goede. Een verdere en complexere gebarentaalontwikkeling kan later overgelaten worden aan professionals. In die wereld kunnen ouders altijd omschakelen naar een communicatievorm waarbij hun gesproken taal wordt ondersteund met gebaren (NmG).

Daarnaast beweert Knoors dat door verbetering van hoorapparatuur de gesproken taal voor deze kinderen toegankelijker is geworden. Hij schermt met cijfers waarin het effectieve verstaan flink verbeterd is (daar was dan ook voldoende ruimte voor...). Onze vraag blijft of je liever één vogel in de hand wilt hebben (of drie, zoals Knoors voorstelt) dan tien in de lucht als je op een andere manier wel degelijk die tien vogels op je bordje kunt krijgen.

Dovenschap en Jongerencommissie blijven daarom streven naar de tweetaligheid. Ons principe is dat er niet gekozen hoort te worden tussen twee talen: het is en/en, het is een wederzijdse versterking. Voor jonge kinderen (tot en met 4 jaar) is het van cruciaal belang dat er een goed fundament wordt gelegd voor de ontwikkeling van zowel de eerste taal als het sociaal-emotionele welbevinden. Om ook maar eens wat onderzoeksgegevens te gebruiken: Marc

Marschark geeft aan dat uitgebreid Amerikaans onderzoek laat zien dat van alle mogelijke factoren alleen de mate van ouderbetrokkenheid voorspellend is voor het uiteindelijke niveau dat kinderen bereiken. Een steuntje in de rug voor de inzet van ouders.

Tegenwoordig zien wij steeds vaker de Chinese taal voorbij komen en vragen ons af of wij die niet in ons taalaanbod op scholen moeten opnemen. Dan wordt er niet gediscussieerd of deze taal voor kinderen toegankelijk genoeg of te moeilijk wordt bevonden. Het kan toch niet zo zijn dat economie meer motiveert dan het welbevinden van onze kinderen?

Een ander gevaar van Knoors benadering schuilt in de ontwikkeling van het culturele perspectief van het kind? Doordat de horende omgeving een andere taal hanteert, bevestigt het gebruik van NGT (nog steeds de taal waarin het kind zich gemakkelijk kan uitdrukken) "het anders-zijn" van het kind. Het dilemma van het "slechthorende" kind die bij geen van beide werelden hoort is niet verdwenen maar wordt steeds vaker en dringender ervaren.

Het ironische is dat Knoors zelf professor Ben Bahan heeft aangehaald: "het is goed dat dove mensen de grote en woelige golven van de samenleving bevaren maar soms is het fijn om even een veilige haven aan te komen, de dovengemeenschap. Dat geldt ook voor het dovenonderwijs. Maar dan moet het dovenonderwijs wel prima kwaliteit leveren". Er zit veel waarheid in het citaat maar Knoors voegt zeker niet de daad bij het woord. Waarom heeft hij zich, samen met Kentalis, niet ingespannen voor de betere kwaliteit van het dovenonderwijs? Waarom is hij zelf niet begonnen met onderzoeken naar (de gevolgen) van de tweetaligheid die uiteindelijk moeten aantonen welke factoren een rol spelen bij het falende taalbeleid? Daar is hij toch hoogleraar voor. Durft of wil hij niet? Zo wordt het tweetalige kind met het auditieve badwater weggegooid.

Het wordt duidelijk dat Knoors benadering de resultaten van een falend taalbeleid probeert te rechtvaardigen met "nog meer van hetzelfde wordt het beter". Geen koers waar wij achter kunnen staan.

En hoe moet het volgens ons dan wel? Wat wij met Knoors gemeen hebben is dat wij Gebarentaal belangrijk vinden en dat het huidige onderwijsaanbod niet voldoet en anders moet.

Er zijn twee manieren om taal aan te bieden (dan wel verwerven), namelijk via het auditieve en via het visuele vermogen. We weten allemaal al lang dat het niet-verbale deel communicatiesituaties voor 80% bepaalt. Zeg nou zelf: een videoclip wordt tegenwoordig veel meer gewaardeerd als een geluidsclip. Wij stellen dat visuele kracht in communicatie door de samenleving in ernstige mate wordt onderschat.

Gallaudet heeft een nieuwe koers gekozen door DeafGain en het VL2-projecten (Visuele language&Visuele learning) te lanceren waarmee wordt getracht de visuele en culturele kracht van dovencultuur in kaart te brengen die een meerwaarde kunnen betekenen voor de economische belangen. Daar willen we ons graag bij aansluiten.

Wij zouden dan ook graag zien dat dergelijk onderzoek door verschillende organisaties wordt opgepakt zodat op basis daarvan besproken kan worden hoe het huidige visuele/NGT aanbod kan worden vergroot en verbeterd.

Samenvattend zijn wij blij dat Knoors met zijn artikel iedereen weer wakker heeft geschud, Laten wij hopen dat Knoors auditieve en onze visuele wegen elkaar niet alleen kunnen kruisen maar samen een super snelweg kunnen gaan vormen. Dat zou een echte rijkdom zijn!

Gerdine Kriellaars,
namens Dovenschap en Jongerencommissie